

ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ.

JUGOSLAVJANSKI

STENOGRAPH.

Broj 2. SOFIJA, 1. aprila 1880. Теџај IV.

Издавана всѣки втори мѣсець.	Izhaja vsaki drugi mesec.	Izlazi svaki drugi mjesec.	Издаван сваки други мѣсець.
Цѣна за год. 5 фр.	Cena na leto 2 gld.	Cjena na god. 2 for.	Цена на год. 5 дин.

Бъдущността на стенографията въ България.

Стенографията има голѣма бъдущность въ всѣка държава, която се грижи за знание и наука, която иска да напредва въ културното отношение; а като безъ съмнѣние между тѣѣ държави се намира тоже и България, за това е извѣстно, че стенографията и тука ще има важна бъдущность и че съ време ще добие голѣмо значение. Ние като си поставихме за задача, да се грижимъ не само за нарежданieto на стенографическата система за българский езикъ, нъ и за нейното бъдуще разширение между интеллигентитѣ хора въ България, то считаме за сгодно, въ началото на нашето дѣло да развиемъ предъ нашитѣ читатели програма, по която трѣбва да върви работата ни, за да се постигне цѣльта; а същевременно ще кажемъ, какво значение има тая наука за развитието на другитѣ науки въ България. Ние подържаме, че только повече е нужно да се знае тази основа, защото рефлектираме тоже на сждѣйствие отъ много други факторе, да ни подпомагатъ по свой начинъ въ това предприятие.

Всѣка наука за да се изучи и разпространи трѣбва да бжде въведена въ училищата. Нѣма съмнѣние, че и въ Българскитѣ училища а именно въ горнитѣ класове на гимназитѣ

и реалкитѣ стенографията ще бжде въведена като научен предметъ, както това става и въ другитѣ държави по западната Европа. Нѣ попредѣ за да може да се въведе тя въ училищата ни, трѣбва да имаме учители за стенографията. Това е първо условие; а за наша радостъ можемъ да яви мѣ, че Българското Правителство е вече ввело всички нужди и мѣрки, за да се изучатъ учители на българската стенография. Въ края на прошлата година почнаха, както е познато, нѣкой господа въ София да учатъ стенографията; и тѣзи, като свършатъ своитѣ науки, ще бждѣтъ въ състояние да преподаватъ стенографията и по другитѣ градове въ България, особено ако по званието си сѣж учители, могатъ да преподаватъ между другитѣ предмети и тази наука на ученицитѣ си.

А до гдѣто нашитѣ срѣдни училища (гимназии и реалки) се допълнятъ съ горнитѣ класове, гдѣто студентитѣ ще бждѣтъ вече зрѣли за да могатъ да разбиратъ напълно тази наука, до тогасъ ще бждатъ безъ съмнѣние толкова стенографи вече изучени, щото ще може да се намѣсти на всѣка една гимназия или реалка въ България по единъ учителъ на стенографията. За сега — както явихме въ 1-й брой на вѣстникътъ си — стенографията се преподава вече на Софийската класическа гимназия, и съ радостъ виждаме че между Българската младежъ се нахожда доста наклоностъ къмъ тая наука, щото смеймъ, да се надѣваме на найдобръ резултатъ. Като примѣръ за въсхищения къмъ този предметъ навождаме това, щото учениците замолиха учителя си, ако е възможно да умножи броятъ на учебнитѣ часове (уроцитѣ) за преподавание на стенографията. Въ педагогическата пракса такъви случаи не се появяватъ често.

Главний контингентъ на стенографитѣ въ България разбира се, че ще дава въ бѣдуще младежътъ, който има възможността да научи въ училището стенографията. Щомъ се отвори едно високо училище въ Българската столица, на примѣръ една академия или единъ университетъ, гдѣто ще се събератъ студенти изъ всички страни на България, тамъ могатъ окончателно да се усъвършенствуватъ както въ другитѣ науки тѣж сѣщо и въ стенографията; така щото да могатъ отъ една страна напълно съ теоретическо знание да учителствуватъ по този

предметъ, а отъ друга страна да са здобиятъ и съ свършенна пракса, за да могатъ да служатъ като стенографи по Народнитѣ Събрания, сѣдилища и пр. Нѣ желателно е, щото слушателитѣ да дохождатъ поне съ цървоначалното знание на стенографията на високитѣ училища, понеже всичкитѣ професори преподаватъ изъ своитѣ скринта, които четатъ предъ слушателитѣ; и заради това е твърдѣ добрѣ, щото слушателятъ да бѣде въ състояние да бѣлѣжи преподаванията на професора, защото нѣма учебници изъ които би било възможно да са приготви студентътъ за екзаменътъ, но по тоя начинъ може да научи изъ бѣлѣжкитѣ, които си е направилъ при преподаването на професоритѣ. — Тааи нужда осѣщатъ студентитѣ на високитѣ училища и въ онѣзи народи, гдѣто вече съществува специална литература за вѣвка една наука; и колко помного ще се осѣща тааи нужда въ България, гдѣто такава книжевность още нѣма.

Голѣмо значение и голѣма важность има стенографията — както напомнихме вече въ 1-й брой на „Югославян. Стенографъ“ — въ конституционални държави. За това виждаме, че стенографията се е развила найнапредъ въ Англия, като въ първа конституционална държава: нейното развитие въ Франция, Германия, Австрия и Италия датира се тоже особено отъ тогасъ, отъ когато въ тѣзи държави се въведе Конституцията. Слѣдователно развитието на стенографията въ България е тоже тѣсно свързано съ Българскитѣ конституционаленъ животъ.

Така виждаме, че стенографията като искусство, което служи за потикъ на знаноститѣ и наукитѣ въ обще, и помощница на публичността и историята особено въ конституционални животъ, има твърдѣ важна бѣдущность въ България; и по тааи причина нужно е, да ѝ се посвѣти найголѣмо внимание и между Българскитѣ народъ.

А. Безеншекъ.

НАУКА ЗА БЪЛГАРСКАТА СТЕНОГРАФИЯ.

(Продължение.)

у

§. 7. 1. Гласната **у** има при изговарянето си характеръ на **низкостъ** или **додностъ**; за това се назначава символически:

а) Като се тури предстоящата съгласна **низко**, т. е. подъ линията; ако тази съгласна има малекъ знакъ, тогасъ се тура цѣла подъ линията, ако има срѣденъ знакъ, туря се половината, а ако има голѣмъ знакъ, туря се една третина отъ нейната дължина подъ линията. (Примѣри виждь въ притурката сжщия §)

б) Ако **у** се намира въ началото на думитѣ, тогасъ се назначава символически съ чъртица, която се повлече изподъ линията до слѣдующий знакъ. (Виждь притурката.)

2. Нѣкой глътъ гласната **у** неможе да се назначи символически, или такова назначаване е непрактично, нѣ тогасъ знакътъ за **у** се слѣва съ съгласнитѣ знакове; ако **у** се намира слѣдъ: **б, в, д, л, м, н, р, т, х, ч, щ**, тогасъ може да се слѣве въ словетѣ: **бу, ву, ду, лу, му, ну, ру, ту, ху, чу, шу**. Аколи **у** се намира предъ: **в, г, м, п, с, т, ф, ц, ш**, може тоже да се слѣве съ тѣзи съгласни въ словетѣ: **ув, уг, ум, уп, ус, ут, уф, уц, уш**. На особенъ начинъ се слѣва съ **к** въ словетъ **ку**. (Виждь притурката.)

3. Ако **у** нито символически нито съ слѣвание неможе да се изрази, тогасъ се означава съ свои собствений знакъ.

4. За словката **ур**, която има знакъ на разширено **у**, иматъ значение при слѣването и писанието сжщитѣ правила, както ги казахме и за **у**.

Преводъ на стенографическитѣ примѣри.

Буденъ, буки, буре, бухалатъ, буца, гузенъ, дукатъ, дуелъ, думъ, душа, жукашъ, Зулу, кука, кукавица, кума, купецъ, кусамъ, кучи, любъ, лула, лудетина, музика, мухица, муренъ, пукалъ, пукамъ, пуристъ, пуфъ, Русинъ, ручамъ, ручи, сумма, супа, сушенъ, туларъ, туръ, тучъ, чудаке, чудителенъ, чукамъ, чуменъ, чучулика, чучиръ, шуга, шута, шуре, шука, щурецъ.

§. 8. Характеристичния знакъ ва **о** е окръжение, околнение, а това зарадъ тжй, защото при произнасяването на тази гласна устата се направятъ околчати.

1. Назначава се слѣдователно символически по тоя начинъ, като предъ **о** стоящата съгласна нѣщо околчато се разшири. За тази цѣль прилични сж слѣдующитѣ знакове: **г, ж, жд, з, к, п, с, т, ст, х, ц, ш, щ.** Така ставатъ словетѣ **го, жо, ждо, во, жо, по, со, то, сто, хо, цо, шо, цо.** (Виждъ притурката сжщия §.)

2. Знакътъ на **о** се слѣва съсъ слѣдующитѣ съгласни: **б, в, д, л, м, н, р, ч,** въ словетѣ: **бо, во, до, ло, мо, но, ро, чо.** (Виждъ притурката.)

3. Въ началото на думитѣ и въ всичкитѣ други случаи, гдѣто начинътъ упоменътъ подъ 1. и 2. не може да се употреби — особено слѣдъ **ф** — **о** се пише съ собственний си знакъ.

Забѣлѣжки. а) При „то“ на конецъ на думитѣ **о** може да се пише наопако. (Виждъ притурката.)

Преводъ на стенографическитѣ примѣри.

Богатъ, богато, боджъ, докачителенъ, достаточенъ, достовѣренъ, до-сегателенъ, живоотно, зоофитъ, коза, кокона, кокоша, коларъ, колония, конецъ, конакъ, конопа, коса, корона, кора, кость, кости, кошъ, котелъ, любовъ, Леонъ, логаритемъ, логика, лодига, лопаръ, лопата, лото, лотария, молецъ, момиче, молителъ, монархъ, монологъ, монотонъ, море, мотивъ, мошеа, натоваренъ, новакъ, нокетъ, носачъ, носъ, нота, обѣдъ, обичъ, омеонатъ, олово, опера, Отоманъ, оцѣненъ, побоженъ, покорецъ, помощъ, постъ, почитамъ, рогачъ, роса, столица, стоборъ, товаръ, тополъ, точенъ, ходачъ.

Ж

§. 9. Гласната **ж** намира се въ срѣдата помежду **у** и **а**, за това има характеристически знакъ и отъ едната и отъ дру-гата, т. е. низкостъта и силата; и слѣдователно назначава се:

1. Символически по тоя напнъ, като предстоящата съ-гласна се тури въ низина (подъ линията) и сжщевременно се надебли. (Виждъ притурката сжщия §.)

2. Слѣва се съ предстоящитѣ знакове по сжщий начинъ, както самогласната **у**. — А когато не може нито по първий нито по вторий начинъ да се изрази, тогасъ се испиева съ собствения си бѣлѣгъ. (Виждъ притурката.)

Преводъ на стенографическитѣ примѣри.

Важе, гжето, гжска, дждѣ, джхъ, вжбъ, кждѣ, кжсъ, кжтъ, ажкъ, ажкѣ, ажкатель, ажцж, мжченъ, пжкелъ, ржсало, ржка, ржшетка, еждѣ, сжмъ, тжкъ, шжве, шжна, шжтамъ.

Й, Р, Ю, Ъ.

§. 10. Тѣзи четири гласни сж сродни помежду си споредъ изговарянието си; защото първата съгласна **й** намира се въ всичкитѣ други, които би могли съфдователно да се пишатъ и така: **йа** (= я), **йу** (= ю), **йж** (= ѡж), защото така се изговарятъ. И като се държи стенографията на фонетическото начало: пиши както чувашъ, затова се употрѣблява за всички тѣзи гласни знакътъ на **й**, съ които, ако се на дебли, означаваме я; ако се тури на половина подъ линията, (въ дълнотъ) изражаваме ю, и ако въ тоя случай се още на дебли означаваме ѡж.

Забѣл. 1. Като „е“ въ началото на думитѣ гласи както „йе“, за това бѣлжи се въ тая случай обикновенно съ тънки знакъ за „й.“ 2. Особень знакъ имаше за **нь**, (т. е. разширено „н“) послѣ за **йт**, **йц**, и **йх**, (т. е. сжщитѣ знакове въ лежаще положение). (Виждѣ притурката §. 10.)

Преводъ на стенографическитѣ примѣри.

Ябълка, явентъ, ягодие, ягуаръ, ядовитъ, ййчаръ, ямакъ, ятагагъ, юбилей, юженъ, юморъ, юница, юристъ; едець, естие; байбакъ, байдаръ, бей, най, рай, чакай, тупей; обездене, Лоня, дейци, зайкъ.

Ой

§. 11. За **ой** имаме разтегненъ или разширенъ знакъ отъ **о**. Слѣдователно се назначава **ой** по сжщий начинъ както **о**, само това заокръжване и заоколване е съ нѣщо поголѣмъ обѣмъ направено, отъ колкото при **о**. (Виждѣ притурк. сжщия §.)

Преводъ на стенографическитѣ примѣри.

Войска, доино, койка, лоино, Мойсееъ, пойка, роино вино, стойна сала, хобой.

Уй

§. 12. **Уй** назначава, се както **у + й**. (За **й** виждѣ §. 10.) (Виждѣ притурката §. 12.)

(Слѣдва.)

К Р А Т К А

SLOVNICA BOLGARSKEGA JEZIKA.

(Za Slovence priredil A. Bezenšek.)

Drugi del.

IV. Samostavnik in člen.

O spolu.

Spol se razlikuje v bolgarščini po istem načinu kakor v slovenščini; imamo možki, ženski in srednji spol. Vsaki spol ima svojo sklonitbo.

Moškega spola so vsi samostavniki, ki kako možko bitje znamenjujejo; končujejo se navadno na **ъ**, samo nekteri na **ь** in **а**, (nektera vlastna imena moškega spola imajo tudi koncovko **о** in **ю**). N. pr. купецъ (kupec), царъ (car), слуга (sluga), съдия (sodnik), Петко, Златко.

Ženskega spola so vsi samostavniki, ki kako žensko bitje znamenjujejo; končujejo se navadno na **а**, **я** in **ь**, (pri abstraktnih pojmovih). N. pr. жена (žena), воля (volja), жалность (žalost), нощь (nošt, slov. noč).

Srednjega spola so vsi samostavniki na **о**, **е**, **ие**; n. pr. море (more, sl. morje), поле (pole, sl. polje), здравие (zdravje).

O broju.

Broj ali število je dvojno: jednina in množina. Dvojina (dual), kakor jo imamo v slovenščini, ohranila se je samo pri nekterih besedah, in to: ногъ (sl. nogi), раменъ (rami), лактъ (lakti), рогъ (roga), крака (nogi), крилъ (krila), колѣнъ (kolena), рѣцъ (roki), очи (oči), уши (ušesi), вѣждъ (obrvi).

Sledeči samostavniki rabe se samo v množini: врата-та (vrata), дърва-та (drva), трици-тъ (otrobi), гърди-тъ (prsa), кола-та (voz), плещи-тъ (pleča), если-тъ (jasli), гащи-тъ (gače), третини-тъ (devetini-тъ (mrtniška slavnost na tretji ali deveti den po smrti).

окомеци-тъ (skomina), обуца-га (obutev), уста-га (usta), коститъ (mrtvaške kosti).

О п а з к а. Med samostavnik in člen nekteri pisateli ne stavljajo črtice (-) ampak pišejo skupaj n. pr. колата; drugi opet narazen pišejo n. pr. кола та.

О п а д е ž и л и х.

Sklonitbe ali deklinacije, kakor jo imamo n. pr. v slovenščini, nij v bolgarščini. Padeži se naznačujejo z predlogi (samo vokativ ima svojo posebno obliko); genitiv se naznačuje s predlogi на, отъ, dativ s predlogom на, akuzativ bez predloga, lokal s predlogom у, въ, instrumental s predlogom съ.

О п а з к а. Ako pri govorjenju dojde predlog съ pred besedo ki z с (začenja, tedaj se glasi dvojno kakor съсъ (sàs), in въ kedar stoji pred besedo z „v“ počenjajočo glasi se kakor „vâi“ (въвъ); nekteri krat se to podvojenje predloga zgodi tudi še pred drugimi soglesniki.

О ч л е н у.

Podobno kakor v sosednej romunščini, novogrščini in arbanasčini nahajamo člen tudi bolgarščini.

Член so priveša na koncu samostavnikov, prilogov, zaimen in števnikov.

Член za nominativ sing. moškega spola je тъ (n. pr. ледъть led), za ostale padeže mošk. sp. sing. pretvori se navadno ta člen v а (ali в я pri samost. z mehko koncovko), in se spoji z imenom vsikdar v jedno besedo. N. pr. на леда leda, на града mesta, на коня konja; a poleg tega nahajajo se tudi obliki на ледъть, на градъть, отъ градъть itd.

Za ženski spol sing. je člen та za vse padeže; n. pr. рѣка-та roka; za srednji spol sing. je člen то za vse padeže nespremenjen; n. пр. дѣтеро дете, gen. на дѣтеро deteta.

V plur. moškega in ženskega spola je za vse padeže člen тѣ (izgov: „te“); n. pr. градитѣ, женитѣ; za sredn. spol та, n. пр. дѣцата деца, gen. на дѣцата.

Vokativ vseh spolov in brojev je bez člena.

О п а з к а. Poluglasi ъ, ѝ, й prehajajo v govoru pred členom тъ zaradi lepoglasja v čiste glase, in to ъ в а , ѝ in й в я; n. пр. пише се законътъ а izgovarja se законатъ (zakonat) учительтъ = učiteljat in učitelja, ратайтъ = ratajajat (rataj).

Samostavniki v nominativu brez člena, ostanejo v vseh padežih brez člena in torej nepromenjeni: n. pr. народъ, gen. in dat. на народъ, acc. народъ, voc. народе.

Člen dava se k samostavnikom na neklih mestih ne po njih spolu, nego po njih končenju; n. pr. войводата (vojvoda), бащата (oče), владиката (vladika, škof), пашата (paša); ti samostavniki so moškega spola in imajo člen ženskega spola. Podobno imajo краката (nogi) rogата (roga), člen sredn. sp. plur.

Duala очи, уши, čeravno sta sr. sp. imata člen тѣ: очитѣ ушитѣ.

Samostavna imena živečih bitij na ъе dobivajo v plur. člen тѣ ali то; n. pr. царьетѣ in царьето (carji), мъжьетѣ in мъжьето (možje); neživa skupna imena dobivajo samo то; търньето (trnje), камъньето (kamenje):

Števniki imajo za vse tri spole v plur. тѣ. Vsa vlastna imena, kakor tudi богъ (bog) in господъ (gospod, bog) nimaajo v nom. člena, a v ostalih padežih dobivajo а; n. pr. на бога на господа, на Петра.

Bez člena so tudi mnogi padeži arhaizmov, ki so se ohranili v starih nar. pesnih; n. pr. изъ Будима града (z Budima mesta) отъ къщи вѣнъ (iz doma ven), изгуби ума и дума (izgubi razum in besedo), мама Стояну думаше (mama Stojanu govorila) i. t. d. Podobno so se ohranili nekateri instrumentali, kakor; редомъ (po redu) даромъ (v dar) тихомъ (po tiho) сбогомъ (z Bogom), родомъ (rodom).

Ор аз ка. Bolg. jezik ima v obče povsod svoj člen tam kder stoji tudi v nemškem (der, die, das).

I. SKLONITBA.

Po tej sklonitbi sklanjajo se samostavniki moškega spola, kateri končujo v sing. на ъ, њ, и, а, о, ю.

1. Primer za pravilno I. deklinacijo.

	Sing.	Plur.
Nom.	народътъ.	народитѣ.
Gen.	на (отъ) народа	на (отъ) народитѣ.
Dat.	на народа	га народитѣ
Acc.	народа	народитѣ
Voc.	народе	народи
Loc.	въ (у) народа	въ (у) народитѣ
Instr.	съ народа	съ народитѣ.

2. Jednosložni samost. na **ъ** (**ь**) imajo v množini v vseh ra-
dežih koncovko **ове**. N. pr. градъ — градове, градътъ — гра-
довѣтъ, бикътъ — биковѣтъ, врагъ (souťažník) — врагове, ножъ
— ножеве, кошъ — кошеве.

3. Samostavniki, ki se končujo na **инъ**, izpričajo v plur. ta
slog ter dobivajo **и** ali **е** za koncovko. N. pr. боляринъ — бо-
ляре (**и**), Славянинъ — Славяни (**е**), Българинъ — Българи (**е**),
Русинътъ — Руситѣ, гражданинътъ (mešťan) — гражданитъ, itd.

4. Nekteri jednosložni samost. na **тъ** imajo v plur. **ие**, kakor:
пръстъ (prst) — пръстие, прѣтъ (prot) — прѣтие, листъ —
листие, глестъ — глестие; a drugi imajo **ове** po 2. pravilu n.
pr. свѣтъ — свѣтове, вратъ — вратове. Братъ ima v plur.
братие, брата in братии. Лактъ — лактис, ноктъ — ноктис,
трънь (trn) — тръние.

5. Samostavniki na **гъ**, **къ**, **хъ** menjajo v voc. sing. **г** v **ж**,
к v **ч** in **х** v **ш**, a v plur. menjajo **г** v **з**, **к** v **ц**, in **х** v **с**. N. pr.
бѣлѣгъ (biljeg) — бѣлѣже — бѣлѣзи, пророкъ — пророче —
пророци, сиромакъ — сиромаше — сиромаси, ученикъ (učenec)
учениче — ученици.

6. Samostavniki na **елъ**, **онъ**, **ецъ** izgube samogl. **е** v plur.
(kakor v slovenščini); n. pr. орелъ — орли, овенъ — овни, отецъ
отци. Tako se tudi izgube **ь** in **ъ** iz zadnje slovke: лъвъ — лви,
вѣтъръ — вѣтрове.

7. Zaromni si plur. царъ — царие, in цареве (voc. царю),
нѣтъ — нѣтие in нѣтица, день — дни, огънь — огиеве.

8. Samostavniki na **й** promeniijo v plur. to **й** v **и**. N. pr.
случай — случаи, славейтъ (slavec) — славеитѣ, обичай — оби-
чай. Jednosložni na **й** imajo v plur. **ове**: рай — раеве, бой —
боеве, змѣйтъ — змѣветѣ (voc. змѣю); край ima краеве in
крайца.

9. Samost. na **а** dobivajo v plur. **и**. N. pr. слугата — слу-
гитѣ (voc. слуго), баща — бащи, войводата — войводитѣ, еж-
дия (sodnik) — еждии.

10. Vlastna imena na **а** ali **о** imajo v plur. **овци**; n. pr.
Никола — Николовци (voc. Николо). A vlastna imena na **ю** imajo
v plur. **ювци**: Златю — Златювци (voc. Злате).

V sing. so še ohranila vlastna imena nekoliko deklinacije. N.
pr. Драганъ, Dat. Драгану, Acc. Драгана, Voc. Драгане, Pl. Дра-
гановци; N. Бая (Байо), D. Баю, Acc. Бая, V. Бая (Байо), Pl.
Баявци (Баяовци).

11. Poseben voc. imaju sledeći samostavniki: Господъ (Gospod bog) — господи; (господинъ ima pravilno господине); синъ — синко, синь, сине; братъ — братко, брате; баща (оце) — тате, татко, тејко.

(Dalje sledi.)

Po Dunavu.

(Odlomak iz putopisa „OD TRIGLAVA DO BALKANA“)

Napisao Ant. Bezenšek.

Stenogram se nalazi na str. 14. priloga.

(Produženje.)

Odmah na diesnoj imamo liepe ruševine grada Golumbač, a na levoj leže na veoma visokom mjestu ostatci tvrđe Lačlovar. Golumbač, turski Gegerdžinik, toliko kao golubinjak, bijaše nekoč ključ ciele dunavske pruge do „željeznih vrata“; leži na mjestu, gdje je stajao nekoč jedan rimski Castrum, i o njegovih dobro sačuvanih tornjevih pripovjedaju nam se različiti historički događaji. God. 1391 zauzeli su ga Tarci prvi put, onda mjenjaše često puta svoje gospodare, dok je poslie smrti srbskoga kneza Lazarevića trajno došao pod tursku vlast; tek u novije doba t. j. onom prigodom, kad je Miloš Turke iz Srbije prognao, morali su ga oni opet ostaviti. Kralj Žiga Ugarski sagradi Golumbaču nasuprot grad Lačlovar, da bi na njem imao naslon za uzeće Golumbača. Nu njegovi naponi bijahu uzalud, i u ratu s Muradom II. bio bi se skoro prigodom svojega biega preko Dunava upropastio. Kako se pripovjeda učestvovaše kod te bitke takodjer dvie ugarske magnatice, koje su se osobitom hrabrošću odlikovale.

Jedna osobitost Golumbača je t. zv. komarska šupljina, koja, ležeća okolo 8 metara nad riekom Dunavom, služi za bivašte golumbačkim komarcem, koji su nam iz prirodopisa poznati; a ondje su na veliku muku cijeloj okolici. Kadkada naime zlete ti komarci kao ogromni prašni oblaci iz te šupljine, te poj načinu mo kita napadnu radnike na polju ili marvu u toliko mnozini, da je cijelo tjelo š njimi napunjeno; a jerbo se na mjestih, gdje takav komarac uzbodne, naprave hude rane, to svaku godinu

mного ljudi i životinja uslied toga umre. Osobito u proljeću pokaže se sijaset tih komaraca te se razgrane često u prostoru od 30—40 milja po polju pokraj Dunava. Šupljina sama je dosta velika, te ima na dnu mnogo vode, a zarad vode nitko jošte nije mogao dublje nego 50 koraka od kraja te šupljine doći. Narod u okolici tumači si uzrok nastanku tih komaraca na taj način, što kaže, da je sv. Gjuro u blizini te šupljine drakona umorio i njegovu glavu u nju hitio, a iz nje sada te otrovne muhe nastaju. — Znanost za sada jošte nezna, kako bi bilo moguće ovoj nesreći, koju ti komarci prouzročuju, kraj učiniti.

Nekoliko niže od Golumbaca dospjeli smo oko 11 sati prije podne do Drenkove. Na tom mjestu stajala je do g. 1836 prosta čardaka; dandanas ima taj kraj nekoliko kuća, da bi se mogao nazvati trgovište, te je znamenit radi kamenog uglja, koje se u blizini nalazi. Ako je voda malena, što u to vrieme, kad sam se ja vozio nije bilo, to se prenaša blago iz ladje na suho, da se po cesti nekoliko štacija dalje sprovadja, dok Dunav skroz te katarakte prolazi; a putnici stupe u manji parobrod, koji može lakše i bez opasnosti medju pećinama, tu i tam iz vode štrlećimi, dalje ploviti. Oko Drenkove obdavaju na objih stranah Dunav visoke pećine, osobito pako s lijeve strane. Gledajući taj tvor naravi, činilo mi se kao da su stvorene od Boga kao jaka obrana proti divljemu Turčinu, koji je u tih pokrajnah toliko i toliko puti nemilosrdno harao i pustošio. A skoro ti se pokažu medju gorami velike prekrasne šume, koje su osobito znamenite zaradi svoje leskovine, koja na tih mjestih ima kadkada toliku debljinu, da imjeri stablo do 40' u promjeru.

Bilo je baš 12 sati, kad smo došli u t. zv. Kozla-rep. To mjesto je na celom Dunavu od izvora do Oršave najopasnije za ladje i osim željeznih vrata na celom toku najteže za plovitbu. Voda je plitka, a pećevine protežu se od jednoga brega do drugoga, te su kao skaline jedna za drugom ponamještene. Najteže se prodje kroz katarakte Islač i Flahtalija; svaki od njih je sačinjen od 1800 metra dugih pećina, nazvani „malena željezna vrata.“ Na pojedinih mjestih proviru pećine iz vode, a na njih su postavljeni znakovi za pozornost parobroda. Kad se čovjek vidi u sredini tih katarakta osamljen s parobrodom medju divljom naravju, na objih stranah nad sobom letajuće orlove i sokole, čijih krik se tako čudnov to mješa s žamorom šumeće vode, koja se ob skalinah pjeni, kao da bi se srdila nad zapriekami, štano joj se stavljaju na put, tada tekar opazi, kako je čovjek malen, kako je neznatan tvor, koji se

pprsko sušta u dvoboj s elementi, neznajući kako, i da-li će proć sretno kroz te opasnosti. Parobrod ide polagano, kapitan pozorno motri svaku skalinu na djesno i lievo, a putnici — šute. U duhu pako svaki bez dvojbe misli: Bože ti si velik, u toj naravi učimo opet spoznavati tvoje veličstvo!

Kad izlezemo iz tih katarakta, te se zaokrenemo oko jedne daleko u riekú sizajuće pečine, razširi se Dunav pred našima očima kao velikansko jezero. Tuj nas susretne parobrod „Kazan,“ što nam je bilo svakako ugodno u toj pustinji i osamljenosti. Pozdravimo se medjusobno; nu skoro nam opet izčezne iz pred oči, jerbo Dunav se iznova zavije i suzi svoj tok na širinu od 200 metara, t. j. bar za pet puta od svoje obične širine. Gore, nalazeće se na obijuh stranah još su mnogo više od onih, koje smo dosele vidjeli. Ta velikanska pasaža zove se Greben. Opet proviru iz vode pečevine i se prostiraju od jednoga briega do drugoga. Voda se pjeni i tako silno šumi, da se putnici na ladji jedva medjusobno razumjevaju. A skoro se opet razširi tok Dunava; ladja nas ponese mimo velikoga otoka Poreč, koji je vlast srbske kneževine. Malko niže na djesnom briegu leži Milanovac, prijazno mjestance s 1500 stanovnika. Na okolo razprostiraju se vinske gorice (vinogradi), a cieti položaj grada i okolice može da se nazove vrlo romantičnim. — 5 sati od Milanovna na gornjem toku riečice Pek leži Majdanpek t. j. rudokop na Peku, kojega su već Rimljani zarad njegova bogatstva na bakrenih i željeznih rudah poznavali. — Pod Milanovcem izlieva se u Dunav riečica Zlatica, koja izvire u Majdanpečkih planinah; u njoj su Turci u prijašnoj doba zlato s uspjehom iskali.

Na lievom briegu nalazimo ruševine, valjda rimskog poriekla, pod imenom Trekule, t. j. tri kule. To ime proizlezlo je od trijuh kula, od kojih dvojica stoje na jednom pustom brdu, a treća s prvima s mostom spojena, pod kojim ide cesta, nalazi se na pečini, pod čije okomitom stienom Dunav s svojimi valovi šumi. (Dalje.)

D O P I S.

Iz Slovenskega Štajerja meseca marca.

Bodi srčno pozdravljen, dragi nam „Jugoslavjanski Stenograf,“ ki si na novo zagledal beli svet, ali ne več na sosedni zemlji med najbližimi brati, temveč daleč kraj starega Balkana, kder o stenografiji, teji krasnej in toli koristnej umetnosti, nij bilo dosedaj duha ni sluha; a odkar je mogočna v severnih krajinah vladajoča roka od

tam odstranila dušmana, ki vsak duševni napredek ovira, bode se ona kako v obče vse druge znanosti, tem živahneje razvijati počela.

Velika je korist za učečo se mladino, da je ta list počel opet izhajati, ker se ona za to znanost očitno zanima. Živojasen dokaz je ta le slučaj: V šolskih počitnicah l. l. pogovoril se je sredički nadučitelj, g. St. K. za duševni napredek v vsakem obziru živo vnet mož, s gosp. Ivanom Dečkom, sedanjim pravnikom na c. kr. vseučilišču v Gradcu, zaradi predavanja slovenske stenografije. Gosp. Dečko počel je v Središču v šolski sobi, ki je baš za to primerna, predavati; poslušalo ga je kakih pet ali šest dijakov od tod in iz okolice z gosp. učiteljem vred. Predavalo se je svak dan po eno uro ter se zvršilo celo prvo poglavje in nekaj drugega, ker g. Dečko, ki je tudi kot dijak na mariborski gimnaziji slovensko stenografijo predaval, je vrlo dober stenograf in radi tega bil je napredek povsem dober.

To bi bilo pomemanja vredno. Poskusite to tudi drugi slovenski dijaki po mestib in trgih v šolskih počitnicah!

Še nekaj o stenografiji med Slovenci. Dragi čitatelj, ako boš kedaj potoval iz slovenskih goric v starodavno mesto Ptuj, zagledal boš tik velike ceste ne daleč od mosta, ki vodi prek malega potočiča Grajene, dobro domačo gostilnico, ktera|ima za te posebno znamenitost, ako si stenograf. Na omari namreč, na katerej stoje stekla, kozarci in vino v prstenih vrčih, so lično stenografovana imena nekaterih gostov, ki ne vsak dan, ampak ob časih plačujejo kar so potrošili. Kdo tukaj stenografuje? boš prašal. Nikdo drugi nego domača gospodična Anka G. Ta nenavadno obdarjena deklica ima razven do drugih znanosti in umetnosti največe veselje tudi s stenografijo, katere se je tudi sama naučila. Sama si drži stenografični časopis, katerega marljivo čita. Ako jo najdeš pri kakej knjigi, vidiš jo vedno s svinčnikom v roki; ona si namreč vse, kar jo v kakem dobrem delu posebno zanima, marljivo bileži, da cele velike knjige je že stenografirala. Želeti bi bilo, da bi jo tudi druge naše gospodične posnemale!

B. F.

Stenografska literatura.

„Těsnopisné listy“ br. 1. (tečaj VIII.) d najašo sledeče članke: Našim p. n. čitateljem. — Kritika o četvrtem izdanju „Těsnopisu českého,“ piše prof. St. Kronndl. — Praktične vaje. — Govor prof. dra. J. Durdika (stenografovano po debatnom pismu). — Dopisi iz Soběslava in Kraljevega Gradca.

Br. 2. Razgled: Letno izvešče Gabelsbergerove šole za 1880. — † Ljubin Olewinski. — Kritika o 4. izdanju „Těsn. česk.“ piše prof. A. Kroncl. (Konec.) — Iz sten. društva. — Govor. prof. dra J. Durdika. (Konec.) — Nemška priloga.

„Letno izvešče prvega praškega društva Gabelsbergerskih stenografov za l. 1879, dne 16. marca 1880 sestavi Dr. P. Růžicka, t. č. društveni tajnik.“ — Iz tega 16 stenografovanih stranij obsegajočega zanimivega izvešča posnemamo za naše čitatelje sledeče važneje točke: Društvo je s tem letom dopolnilo 20. leto svojega obstanka, in na svojo radost javlja društven odbor, da si je društvo pridobilo v tem času mnogo prijateljev in podpornikov in da je stenografija, posebno česko-slavjanska dospela na znatno stopinjo svoje sevršenosti ter se je razširila v širokih krogih. Društvo je praznovalo svojo 20 letnico jako slovesno v prostorijah „Umělecke besede“ v Pragu, dne 19. nov. 1879.

Na str. 8. tega izvešča čitamo: Pri generalnej skupščini dne 27. febr. imenovali so se za dopisujoče členove društva zarad njihovih zaslug na polju česke in slavjanke stenografije g. prof. Anton Bezenšek v Zagrebu (sedaj ravnatelj bureaua pri narodnem sebranju v Sofiji) in g. prof. A. Kroncl v Prerovi na Moravskem.

Členovi društva podučevali so v prošlem letu 1148 osob v stenografiji, a izvršili so tudi mnogo praktičnih poslov pri deželnem zboru, gospodarstvenem svētu, pri zborovanjih raznih društev itd. — Društvo ima 128 členov, in to 7 častnih, 3 utemnljitelne, 5 dopisujočih, 68 podpirajočih in 45 izvršujočih. — Odbor je sestavljen tako-le: g. Fr. Tauer in g. prof. Pražák predsednika, Dr. Rosický, Dr. Thůrtl in Dr. Růžicka tajniki, J. in Č. Kovař, knjižničara, F. Tallovic, denarničar. — Društveni dohodhi iznašajo 1286 for. 84½ kr., a izdatki 987 for. 61 kr. Ostatek 299 for. 23½ kr. A čeli glavnični imetek društva iznaša 4519 for. 58½ kr. Knjižnica obsega 411 del v 819 zvezkih.

Iz tega izvešča se torej vidi, da društvo stoji na krepkih nogah da vrlo napreduje, in da jako uspešno deluje. Treba bo tudi južnim Slavjanom, da začnejo skoro misliti na ustrejenje svojega stenografskega društva, katero bi se naj osnovalo po primeru českega ter bi delovalo v slogi in sporazumljenju z istim na polju stenografije med Bolgari, Slovenci, Hrvati in Srbi.

Различни Стенографически извѣстия.

— Стенографическото бюро при Народното Събрание въ София се уреди припремено за текущата сесия, която започна на 23 т. м., по слѣдующий начинъ: Частнитѣ любители на стенографията, които сж слушали вече първий отдѣлъ на стенографията, сж сега вече въ състояние да пишатъ 50—60 думи въ една минута, (т. е. двойно побърво отъ колкото се пише съ обикновеното писмо); и тѣхъ отъ тѣхъ нѣкои, които сж способни, могатъ вече да се употрѣбватъ въ стеногр. канцелария като бюро-стенографи. Камерний стенографъ, който бѣлѣжи дебититѣ въ Камерата, дигнува въ бюрото наз.

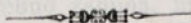
своите стенограмми на всекия отъ тѣзи бюро-стенографи по една часть на дебатитѣ; тѣ му слѣдватъ съ стеногр. писмо съ тѣмъ възможна бързина. По найпрѣдъ диктува се на А, послѣ на В, слѣдъ това на Г и Д. Нѣ до гдѣто се свърши диктувашието на Д, вече с А преписалъ нѣкъ стенограмма си въ обыкновенното писмо, щото му бѣше диктувано. И така върви работата нататкъ; а свършава се много побързо отъ колкото съ помощъ на обыкновенния писци, защото всекия бюро-стенографъ пише дваждѣ побързо, отъ колкото обыкновененъ писецъ, а цѣлото заседание раздѣли се за преписаванieto на 5 части.

Стенографическото бюро състои се за сега отъ слѣдующий персоналъ: Г. Безеишекъ, управителъ и камерни стенографъ; Г. Прошекъ камерни стенографъ и ревизоръ; Г. Ценовъ, Г. Ташикмановъ Г. Шандаровъ, Г. Константиновъ, и Г. Сарафовъ бюро-стенографи.

— **Статистина на стенографията.** Стенографията преподаваше се по Габелсбергеровъ системъ 1879 год. на 365 училища, а стенографич. дружества имаше 334. Стенографията учиха 21.697 ученици, отъ тѣхъ въ Германия 10.871, въ Австрия 9150, въ другитѣ Държави 1665. Тоже въ женскитѣ кръгове разширува се това искусство много бързо. Въ стенограф. Алманахъ за дамитѣ намѣрваме 1315 господка, които научиха стенографията. — Това е истъ свидѣтелство, че се припознава ползата на това искусство отъ день на день повече.

— „Дневници на първото обыкновенно Народно Събрание,“ отворено на 21. октомвр. закрито на 24. ноемвр. 1879. Стенографически протоколи.“ Това е насловъ на книгата, въ която сж напечатани всичкитѣ дебати отъ I. Събрание по стенографическитѣ бѣлѣжки. Протоколитѣ сж подписани отъ председателъ на Събранието, двама подпредседатели, 4 секретари и отъ управителъ на стеногр. бюро. Книгата имаде хубавъ форматъ 4° а брои 170 стр.

— † Lubin Olewinski, jeden od prvih pionirjev na polju slavjanske stenografije na Poljskem, umrl je v 55 letu svoje starosti. Bil je profesor stenografije na univerzi v Lvovu in člen izpitne komisije za ta predmet. Pridobil si je za poljsko stenografijo neumrlih zaslug, a zanimal se je tudi mnogo za napredovanje te umetnosti pri drugih slavjanskih narodih, kar pokazuje njegova knjiga: „Den stenografrenden Slaven.“ Razven tega je spisal: „Nauka Stenografii Polskiéj,“ (dva izdanja); „Czytanka Stenografii polskiéj i ruskiej,“ „Memorial o sprawie Towarzystwa stenografow polskich i ruskich skoly.“

ИМЕНИКЪ НА ГГ. АБОНАТИТЪ.

(Imenik gg. abonentov.)

П. Ангеловъ въ Свищовъ. — Реално училище въ Варна. — П. Кършовски въ София. — К. Бояджиевъ, — Г. Димитрашевъ, — М. Н. Панчовъ, — А. Х. Митровъ, — З. Златановъ, — Д. Тодоровъ, — Д. Ю. Первадиевъ, — П. А. Зжбовъ, — И. Читкушовъ, — Н. Никовъ, — Хр. Бойчевъ, — А. Х. Г. Петровъ, — И. Бойкиковъ, — Г. Чачевъ, гимназически ученици въ София. — А. Ф. Fekonja, v Šoštanju (sloven. Štajersko). — K. Glaser, professor v Trstu. — M. Murko, gimnazialec v Mariboru (sloven. Štaj). — (Sledva.)

Ugandanu, umt.

(- - - y) -

peh sp,
peh an sel,
20' or 1',
20' 2y - y -

- sel e ob,
20' p a p
in sel b
20' 2y or 20'

sel, ob
20' y 2,
- sel 2y
y or 20'

20' 2y 2y
y 2' b,
20' 2y 2y
in sel a -

20' 2y b 2y,
y 2' 2y
- sel 2y
20' 2y 2y

20' 2y 2y
20' 2y 2y
sel: sel
20' 2y 2y

3) ~ зр, ~ бур, ~ вур, ~ дур, ~
 нур, ~ мур, ~ тур, ~ хур, ~ кур,
 ~ шур.

~ Мурци, ~ Бурца, ~ Амур,
 ~ Куронур, ~ Литератур, ~ Бурца

Григорий.

и, в, у (и), ш, с, ж-ш, ел,
 е, а, э, ю, я, н, м, л, п, т, р, д,
 з, с, ж, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш,
 ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш,
 ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш, ш.

О.

С.С.

1) ~ ро, ~ жо, ~ хдо, ~ зо-л, ~ ко,
 ~ но, ~ со, ~ то, ~ со, ~ хо, ~
 цо, ~ шо, ~ шо.

2) ~ бо, ~ во, ~ до, ~ ло, ~ мо,
 ~ но, ~ ро, ~ со.

~ Том, ~ иф-уф-болезень, ~ во-
 гарь, ~ хе-говедо, ~ хе-гольмь, ~-~ го-
 ра, ~ иф-година, ~ ел, ~ Далакинь, ~ жо-
 бе, ~ зоно, ~ зора, ~ ш-Ковал, ~
 Козна, ~ хе-Каледа, ~ Костовал. ~
 ловец, ~ лоза, ~ лощь, ~ лозалл,

и почета, и поща, и новина,
 и нога, и пароходъ, и побомель,
 и поща, и родань, и рота, и соба.
 С. стая, Сл. стаяна, С. стотка,
 Р. Р. хоро, Р. ховань, С. гора-
 ни.

3) и ола, и око, и амеа, и оса,
 и осина.

и форма, и фолмо; Г. то, Г. св.
 то, и свето.

Примери

и, ит, иу, ит, ет, ет, ет, ет,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит,
 и, ит, ит, ит, ит, ит, ит, ит.

и

и

1) и иста, и иста, и иста,
 и иста, и иста, и иста,
 и иста, и иста, и иста.

Po Dunavru.

- 1891, 17, 1 (by 1891)

u - ca n n a g h e z e u a l . . . y i g u o s
 e b o s o f d e h a - u a l l e s i g n e t n e u u
 ' u h e u l d e o r o p e p u b l i c , y u b e ' b
 u h e u r e q u i . . . u l l e s t a t l u n n e u
 P o e s y - a t 1891 p o ' o l p o i e n g e , e
 u o a , e n ' e o o o - I g o t l u e y u l o
 g , l u n t e e t e r e e r ' e y l u
 . o o p e , " o o u s i - y p p o e u a l
 u q u e l e e ' n e e n a n g e t u a l . .
 t u a ' p e i n d o e d o r e e s s
 n e y p h - n o o n , l l o r e l o t e p
 u g o u o o b l y e .

u l l e ' e f u r e p o n g h e 8 d o
 n e y o f d e u l l e u o o r e n e r d . .
 ' u o e u l e u l - e u l l e u e n
 u l l e p o l l u b e u o u e u e n
 - u l l e ' e l e h o r e u e . . . u l l e
 e t u l l e u e y p e u l l e u e . .
 P o e - I u l l e n o y p l u l l e o u
 l u e e o o e u o o r e n e y -

pro' abo L a n a ~ ce, p c e g
 n d e n s o m e n t p r e l. e u n d
 p l o a n b o l d i n t f r. e d n
 v o l g e n e n r i s y n d, u n d
 l i e d i n d y p o l z a m a s u a l n
 l a t p a n b.

n i e z e a e n t l i g z u e
 e n g - l a b e e x e b e l e n, e o n
 n i e b o g v o l, l' l a t e n s p o s
 e n e i c e a n, f l e e b e i c h e n, l' p y
 w i s s e n d e r n i s p a g e, e n e y n
 l a t p y p, i f p e n n e n i n g - u n g
 z u b e i p, e l l e a e d - n e y e n
 d l e y w o r d e, l' n o y l - z e i e n b e
 v o n e o e e s u n t h e t a l t
 n' d r i t, i t, w o e h, p d. o n d
 n a t z a, n o p e n o l l a t p e o n
 n l a b e i t a r e a b t o d n n.

n e t t e g e e y n f r e n - l a b i n t
 e y e n e e y n n o j i e p l l d l e
 n f p a t e e d. n o p o e e n e e
 l' n o w a g e n e y n - n f o z e n d d.
 p o, e l l d e l l o d e l l e, g. a p l d.

6.

1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1800

1800